

ДИДАКТИКА

Доц. С. Цветкова, д.пс

Терминът има древногръцки произход – “дидактикос”/ поучаващ. С течение на времето съдържанието на понятието търпи развитие.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

- Дидактиката е наука за обучението и образованието. Разглежда се като част от педагогиката и се развива на нейна основа.
- Дидактиката е самостоятелна теоретико-приложна научна област с интегративен характер.

ФУНКЦИИ

- Изучава **закономерностите** на обучението и образованието;
- Уточнява в терминологичен и семантичен план основните **понятия**;
- Изучава и обогатява **методите и средствата** на преподаване;
- Въвежда **нови организационни форми** и системи в обучението;
- Изучава **потребностите** на педагогическата практика и обобщава педагогическия опит;
- Осъществява непрекъснати **контакти** с другите научни области, следствие на което обогатява теорията и практиката;
- Изучава и усъвършенства **интерактивните контакти** между обучаващ и обучаем.

ПРЕДМЕТ И ОБЕКТ НА ДИДАКТИКАТА

- **Обект**

Фокусира училищната и
извънучилищната действителност.
Обектът е обучението във всичките
му аспекти.

Предмет

- Свързан е с разкриване на закономерностите на дидактиката, с утвърждаване на статута и, с разкриване на нови технологии и методи на учебния процес и дейност, с изучаване на механизмите на когнитивното развитие и тези на ученето като процес, с установяване на взаимовръзките между обучение и възпитание, като и тези между дидактиката и останалите науки.

- Предметът е “системата на отношения между преподавател и обучаем, между обучаеми, между обучаем и учебна среда – система, която центрира взаимовръзките между обучение и учене”

- **ЗАДАЧИТЕ**, свързани с предмета на дидактиката се отнасят до теоретико-приложните изследвания както на общата, така и на частните дидактики.

ПОНЯТИЯ И ТЕРМИНИ

- Основни понятия: образование, обучение, учебен процес, учебна дейност, методи на обучение, педагогически технологии, организационни форми на обучение и др.
- Понятия, свързани с други научни области (психология, педагогическа психология, хигиена, физиология на висшата нервна дейност и др.): учебна натовареност, средови условия, психо-социален климат, работоспособност и др.

Учене

- Дейност на учащите, свързана с овладяване на познавателен и социален опит или части от него;
- Познавателна дейност за усвояване на знания, умения и навици, развиване на стратегии за учене.

Организация на учебния процес

От теорията са известни три вида организация на учебния процес:

- **Обяснително-репродуктивна;**
- **Проблемно-насочена;**
- **Програмирана**

Обяснително-репродуктивна

- Учебната дейност се определя изключително от преподавателя, с минимално продуктивно-творческо участие на обучаемите. Учебното съдържание се обяснява, контролира се и се оценява усвоеността му.

Проблемно-насочена

- Понятия: проблемна насоченост, проблемно обучение, проблемна задача, проблемна ситуация.
- Знанията не се предоставят в готов вид, създават се условия за самостоятелно мислене, творческа дейност, висока емоционално-волева активност.

Програмирана

- Представява особен вид самостоятелна работа на обучаемите с учебното съдържание, реализирана в условията на обективен контрол.
- Програмираната учебна дейност се състои от отделни стъпки – логически обособени части от учебния материал

Програмираното обучение е линейно, с частично повторение, комбинирано.

- **Линейно** – при грешен отговор, трябва да се повторят от самото начало всички стъпки;
- **С частично повторение** – при грешен отговор се повтаря конкретната стъпка;
- **Комбинирано** – съчетание от предходните два вида.

Преподаване

- Дейност на преподавателя, която има организиран, целенасочен и планиран характер, в резултат на която обучаемите развиват познавателни и творчески умения и способности; овладяват учебно съдържание.

ОСНОВНИ КАТЕГОРИИ В ДИДАКТИКАТА

- Обучение – целенасочен процес на взаимодействие между преподавател и обучаеми, в хода на който се осъществява образованието, възпитанието и развитието на учениците.
- Принципите на обучението са система от най-важните дидактически изисквания, които се опират на разкритите закономерности и натрупан педагогически опит.

- Образователно съдържание – система от знания, умения и навици, която цели формирането и развитието на личността.

- Методи на обучение – съвкупност от сравнително еднородни прийоми и операции за теоретично или практическо усвояване на действителността, подчинени на решението на дадена задача. Разглеждат се като система от последователни и взаимосвързани действия от учител и ученик, която обезпечава усвояване на конкретно учебно съдържание, развитието на умствените сили и способности на учащите, осъществени с помощта на подходящи средства и стимулиращи самообразованието и самообучението.

- Организационни форми на обучение – отразяват особеностите за обединяване на обучаемите в хода на образователния процес.

Тема: ВРЪЗКА НА ДИДАКТИКАТА С ДРУГИТЕ НАУКИ

Дидактиката като научна област има интегративен характер.

- Социология, социална психология

Връзките разкриват закономерности, отнесени към средовите, социо-културалните фактори и обстоятелства.

- **Философия** Връзките се отнасят до разкриване на закономерностите, свързани с теорията на познанието.
- **Психологическите науки** Връзките дават светлина за характеристиките на обучаемите за съответната възраст, етапите за формиране и изграждане на личността, за социалните релации, комуникациите по време на учебния процес, за спецификите на работа с различните категории обучаеми.

Изясняването на тези връзки повлиява върху структуриране на учебното съдържание, организацията и насочеността на преподавателската дейност, изграждане на мотивация за учене.

- Физиология Разкриват се характерните особености на висшата нервна дейност, физиологичната основа на психичните процеси, адаптацията, механизмите и организацията на самостоятелното учене.

- Частните дидактики Дидактиката обезпечава частните методики с основни (базови) принципни позиции, изисквания, понятия и др.
- Специалната педагогика

Дидактиката третира в най-общ план следните *проблеми*:

- Какво се изучава? (съдържание)
- Защо се изучава? (цели)
- Какво е предназначението на изучаваното? (напр. психологически проблеми, когнитивно развитие)
- Какъв е резултатът? (оценяване)

Конкретната проблематика е представена от П. Петров:

- Дидактическа пропедевтика (относно теоретичните основи, предмета, функциите на обучението);
- Телеологична дидактика (относно целите и задачите на обучението и образованието);

- **Обект на дидактиката** (онтодидактика – съдържанието и документацията на обучението и образованието);
- **Субектна дидактика** (свързана с въпросите на дейността на преподавателите и обучаемите);
- **Субект-обектна дидактика** (разглежда проблемите на взаимодействията в процеса на обучение);

- **Нормативна дидактика** (свързана с основните закономерности и принципи на обучението);
- **Технологична дидактика** (относно организацията, методите, средствата и формите на обучение);
- **Доцимология и доцимометрия** (за проверка и оценка на резултатите от обучението и знанията на обучаемите);
- **Дидактическа прогностика** (футурология).